

IRYNA SYZONENKO

OBRAZY STANISŁAWA ŻUKOWSKIEGO (1873-1944) W PAŃSTWOWYCH I PRYWATNYCH KOLEKCJACH DZIEŁ SZTUKI IMPERIUM ROSYJSKIEGO

Powszechnie przyjmuje się, że podstawą wielu muzeów na świecie były i nadal pozostają kolekcje prywatne. Dla osób z rodzin królewskich i szlacheckich był to sposób na gloryfikację własnego rodu. Natomiast dla osób z kręgu m.in. przemysłowców czy kupców mecenat sztuki stał się tradycją rodzinną, ale także sposobem na lokowanie majątku.

Przemiany zapoczątkowane w Rosji przez cara Piotra I przyniosły do tego kraju ducha europejskiego oświecenia. U bogatych rodzin ziemiańskich pojawiła się motywacja do poświęcenia swoich środków na rozwój nauki i kultury, a także gromadzenia zbiorów artystycznych. Pełny jednak rozkwit kolekcjonerstwa i potrzeby gromadzenia różnych dzieł sztuki nastąpił za panowania Katarzyny II. Druga połowa XIX i początek XX wieku są określane jako „złoty wiek mecenatu rosyjskiego”, czas powstania galerii sztuki i muzeów o znaczeniu europejskim, takich jak: Galeria Tretiakowska braci Pawła i Siergieja Tretiakowych, Muzeum Aleksandra III (potem znane jako Muzeum Sztuki Rosyjskiej), Muzeum Rumiancewa czy Muzeum Sztuk Pięknych im. A. S. Puszkina, wzniesione z funduszy J. S. Nieczajewa-Malcowa, gdzie znalazły się znane na całym świecie kolekcje rosyjskich kupców z rodzin Morozowów, Tretiakowów, Szczukinów, oraz Muzeum Sztuki Teatralnej, założone przez A. Bachruszyna. Ponadto w tym czasie powstało wiele muzeów ziemiańskich, takich jak np. Bołogowski Komplex Muzealny¹. Rodzaje i formy mecenatu oraz kolekcjonerstwa w Imperium Rosyjskim na początku XX wieku były bardzo zróżnicowane².

Mgr IRYNA SYZONENKO – doktorantka w Instytucie Nauk o Sztuce Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: 9sirena@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5024-9769>.

¹ Prywatne muzeum księcia Pawła Andriejewicza Putiatina.

² Kul'tura RF. „Gumanitarnyy proyekt «Kul'tura RF»», Izvestnyye kollektsii metsenatov i blago-

Wiele dzieł sztuki do muzeów i prywatnych galerii nabywano m.in. podczas organizowanych na terenie Rosji wystaw sztuki. Car i rodzina carska oraz moiżni otaczali meenasowsk opiek równieŹ twórców, zamawiając u nich nowe dzieła do wslnych kolekcji. Do artystów, których dzieła były chętnie zamawiane i kupowane, naleŹ malarz Stanisław Źukowski.

Stanisław Źukowski urodzi się w 1875 r. w Jdrychowicach koło Grodna. W latach 1892-1901 studiowa w Moskiewskiej Szkole Malarstwa, RzeŹby i Architektury, m.in u Siergieja Korowina, Abrama Archipowa i Isaaka Lewitana. Po studiach pozosta w Rosji. Źukowski zapisa się w dziejach malarstwa jako znakomity pejzaŹysta, malarz wntrz, zwszcza dworskich, a takŹe portrecista. By członkiem dwwch czołowych stowarzyszeń twórczych – Stowarzyszenia Wędrujących Wystaw Artystycznych i Związku Artystów Rosyjskich, wystawia swoje prace w *Świecie Sztuki*. Malarz prezentowa je na wystawach równych towarzystw artystycznych, których by członkiem. Obdarzony wielkim talentem malarskim, szybko sta się twrc popularnym. Zainteresowanie jego twórczością wykazywa prywatne i państwowe muzea, członkowie domu panującego cara Aleksandra III, przedstawiciele rosyjskiej arystokracji, bogaci kupcy i przemysłowcy. Pośrednio równieŹ przedstawiciele firm zagranicznych promujących swoje produkty w rosyjskiej prasie początku XX wieku („Stolitsa” 2-3)

Car Aleksander III (1845-1894) wydawa z państwowego skarbcza znaczne sumy na zakup dzieł sztuki, aby zapewni ich ekspozycje utworzy muzeum w Petersburgu. Ekspozycja miał zawiera dostępne dla kaŹdego zwiedzającego arcydzieła rosyjskich malarzy, jednocześnie przynosi panującej dynastii carskiej odpowiedni prestiŹ. Aleksander III z Źon Mari Fiodorow (1847-1928), odwiedzali równe wystawy, kupowali prace artystów bezpośrednio z wystaw lub zamawiali obrazy. Regulamin Muzeum (1897) podkrela jego szczegolny status oraz zasady tworzenia kolekcji – prace artystów wspólczesnych miał być najpierw przechowywane w zbiorach przy Akademii Sztuk Pięknych przez pięć lat, a dopiero potem, decyzj zarządcy, który miał pochodzi z rodziny domu panującego, moŹna było przenieś się do Muzeum Aleksandra III (nazywano go teŹ Muzeum Rosyjskim). Przedmioty i dzieła sztuki pozostawa w muzeum, nie moŹna ich było zabiera i przenosi w inne miejsca. Uroczyste otwarcie Muzeum Aleksandra III odbyło się 7/19 marca 1894 r. Muzeum mieściło się w Palacu

---

tvoriteley” [*Культура РФ*. „Гуманитарный проект «Культура РФ», Известные коллекции меценатов и благотворителей”], www.culture.ru/materials/164620/na-vsyaak-tovar-svoi-kupec-muzeinye-kollekcii-rossiiskikh-predprinimatelei, dostęp 31.01.2022. Te strony internetowe obsługuje Yandex.

Michajłowski (zaprojektowanym przez architekta K. Rossiego w 1895 r.). Piękna rycina autorstwa Karla Broza (1836-1901) uchwyciła kulminacyjną scenę otwarcia muzeum z udziałem Aleksandra III i jego żony cesarzowej Marii Fiodorowny. Rycina została opublikowana przez prawie wszystkie czołowe gazety w Rosji. Zbiory muzeum zostały uzupełnione również prywatnymi kolekcjami przekazanymi w darze. Trafiła tam m.in. kolekcja księcia W. N. Argutinskiego-Dołgorukowa, jak również kolekcja N. I. i E. M. Tereszczenków (Minakov; „Stolitsa”).

W 1898 r. cesarzowa Maria Fiodorowna zakupiła dla Muzeum Aleksandra III od Stanisława Żukowskiego, studenta Moskiewskiej Szkoły Malarstwa, Rzeźby i Architektury (MszMRiA), pejzaż *Las (Pierwszy śnieg)* (Katalog XXVI). Ponadto dla tegoż muzeum bezpośrednio od artysty nabyto w 1905 r., podczas II Wystawy Malarstwa Związku Artystów Rosyjskich (ZAR) w Petersburgu, również obraz *Przy młynie* (1904) (Katalog II), a w 1913 r., na X Wystawie Malarstwa ZAR w Petersburgu, obraz *Poezja starego domu szlacheckiego* (1912) (Katalog X; *Malarstwo XIX i początku XX wieku* 108-110). Obecnie w Państwowym Muzeum Sztuki Rosyjskiej w Sankt Petersburgu znajduje się jedna z największych i najcenniejszych kolekcji malarstwa Stanisława Żukowskiego na świecie (Minakov).

Drugim muzeum w Imperium Rosyjskim, do którego zakupiono dzieła Stanisława Żukowskiego, było Muzeum im. Rumiancewa. Zostało ono otwarte w 1831 r. w Petersburgu ukazem cara Mikołaja I. Muzeum to stało się pierwszym muzeum publicznym w kraju, opartym na zbiorach prywatnych hrabiego Mikołaja Rumiancewa, kanclerza stanu, dyplomaty, filantropa i historyka. Muzeum im. Rumiancewa było ogólnodostępne. Przez pierwsze trzydzieści lat znajdowało się w Petersburgu, następnie zostało przeniesione do Moskwy i mieściło się w Domu Paszkowa. Jego uroczyste otwarcie odbyło się w 1861 r. Publiczność mogła je zwiedzać cztery dni w tygodniu. Bilet kosztował 10 kopiejek, a w niedzielę wstęp był bezpłatny. Mecenat nad zbiorami sztuki gromadzonymi w muzeum sprawowała przede wszystkim rodzina carska i osobiście car. Dzięki zaangażowaniu ze strony panującego w Muzeum im. Rumiancewa pojawiło się 200 obrazów sztuki zachodnio-europejskiej z Ermitażu oraz dzieło Aleksandra Iwanowa *Chrystus ukazuje się ludowi* (1837-1857). Przy muzeum powstało Towarzystwo Przyjaciół Muzeum im. Rumiancewa (1912), organizacja zrzeszająca czołowych kolekcjonerów i mecenasów sztuki z Rosji. Towarzystwo opublikowało statut „O zadaniach nowo powstałego Towarzystwa Przyjaciół Muzeum im. Rumiancewa” (1912). Przewodniczącym Towarzystwa był ukraiński prze-

mysłowiec, filantrop i kolekcjoner P. I. Charitonenko, a na liście członków Towarzystwa znajdowały się także znane osobistości Petersburga i jednocześnie mecenas i kolekcjonerzy sztuki: książę W. Golicyn, książę P. Putiatin, książę W. Argutinski-Dołgoruki. Oprócz nich jedni z najbogatszych przemysłowców w Rosji Michał i Siergiej Riabuszinskij.

Stanisław Żukowski, będąc jeszcze studentem MSzMRiA, uczestniczył w wystawach studenckich, w czasie których pracownicy Muzeum im. Rumiancewa zwrócili uwagę na jego obrazy. Już w 1897 r. podczas XX Wystawy Malarstwa Studentów MSzMRiA został zakupiony jego pejzaż *Zachmurzyło się (Jesień)* (1897) (Katalog XX). W 1899 r. bezpośrednio od malarza nabyto kolejny obraz, zatytułowany *Wieczór. Stodoła i kopsiana* (1899). W 1911 r. podczas XXX Wędrującej Wystawy Malarstwa SWWA w Moskwie bezpośrednio od autora został zakupiony piękny, pełen nostalgii krajobraz *Ostatnie astry* (nr kat. 62) (Katalog XXX).

W 1894 r. powstało w Moskwie Muzeum Teatralne. Jego założycielem był kupiec Aleksiej Aleksandrowicz Bachruszin (1865-1929). Muzeum, zaprojektowane i zbudowane przez architekta Karla Gippiusa w stylu wczesnego gotyku angielskiego, zostało otwarte w majątku Bachruszina w dzielnicy Zamoskworeczje. Bachruszin wspierał rozwój teatrów profesjonalnych i amatorskich. Bez jego pomocy finansowej nie byłoby możliwe powstanie i działalność słynnego, najpopularniejszego na początku XX wieku, moskiewskiego teatru F. Korsza. Wraz z otwarciem tego teatru Bachruszina okrzyknięto „zawodowym dobroczyńcą”. Z tym wydarzeniem wiązał się początek działalności kolekcjonerskiej Bachruszina, który zaczął gromadzić rzadkie fotografie związane ze sztuką teatralną, zdjęcia z przedstawień teatru, portrety fotograficzne artystów, ich rzeczy osobiste, kostiumy sceniczne oraz dekoracje. Teatr F. Korsza swoim repertuarem, wysokim profesjonalizmem trupy teatralnej, najnowocześniejszym wyposażeniem technicznym i oświetleniem przyciągał również środowiska artystyczne Moskwy. Przyjaźń i bliski kontakt z nimi skłoniły kolekcjonera do zbierania obrazów od zaprzyjaźnionych z teatrem malarzy, wśród których był Stanisław Żukowski i jego bliska przyjaciółka Zofia Kwasnecka. Aleksiej A. Bachruszin, podobnie jak inni kolekcjonerzy, nabywał obrazy Żukowskiego bezpośrednio na wystawach. Wśród zakupionych od malarza prac znalazły się obrazy: *Salon* (1913-1914) (obecnie Państwowe Centralne Muzeum im. A. A. Bachruszina w Moskwie) oraz *Wiosenne promienie. Wnętrze* (1913), nabyty podczas XXXII Wędrującej Wystawy SWWA (1914) (obecnie Państwowe Centralne Muzeum im. A. A. Bachruszina w Moskwie) (Katalog XXXXII).

W latach 1896-1898 Stanisław Żukowski, jeszcze jako student MszMRiA, osiągnął swoje pierwsze sukcesy. Młody i ambitny artysta rozumiał jednak, że pełne uznanie może zdobyć dopiero wtedy, gdy jego prace znajdą się w kolekcji braci Trietiakowów. Młody artysta zwrócił się bezpośrednio do Pawieła M. Trietiakowa. W swoim liście pisał: „Będzie mi bardzo miło, gdy zobaczę swoje prace w Pańskiej galerii [...] sprzedaję na okresowych wystawach znacznie gorsze obrazy prawie za taką cenę – a to jest najlepsza z moich rzeczy. Chciałbym więc, żeby Pan przy możliwości dał mi co najmniej 450 rubli [...]” (Dział Rękopisów 1/1455). Ostatecznie Paweł M. Trietiakow zakupił obraz od Stanisława Żukowskiego za 300 rubli. Był to obraz *Wieczór wiosenny* (1896), wystawiony na XXV Objazdowej Wystawie Malarstwa TOWA w 1897 r. (Katalog XXV).

Na XXVIII Objazdowej Wystawie malarstwa TOWA w 1900 r. uwagę zwiedzających i krytyków zwrócił nokturn Żukowskiego *Księżycowa noc*. „Wspaniałe pejzaże wystawił Żukowski. Jest to niewątpliwie jeden z naszych najlepszych malarzy pejzażystów [...], naprawdę wspaniała rzecz *Księżycowa noc*, przedstawiająca dwór skąpany w świetle księżyca. Odbicie światła księżyca na ścianach tarasu jest tu przedstawione wyśmienicie” (G.K.-k 302). Za ten obraz Żukowski został odznaczony wielkim srebrnym medalem³. Jego dzieło zostało entuzjastycznie przyjęte przez znanych ówczesnie malarzy Walentina A. Sierova i Iliję Ostrouchova oraz córkę Pawieła M. Trietiakowa, Tatianę Botkinę-Trietiakową. Ostatecznie Trietiakow podjął decyzję o zakupie obrazu *Księżycowa noc* za cenę żadaną przez malarza. Od tej pory Trietiakow bacznie śledził twórczość artysty i regularnie kupował jego prace do swojej galerii. Tak więc w 1901 r. nabył pejzaż Żukowskiego *Wiosenny dzień* (1901), a w 1906 — *Jesienny wieczór* (1905) z XXXIV Wędrującej Wystawy Malarstwa (Katalog XXXIV). W 1912 r. Trietiakow kupił jeden z najlepszych pejzaży Żukowskiego pt. *Radosny maj* (1912), pokazywany na X Wystawie Malarstwa ZAR (Katalog X). Poprzez swoje regularne zakupy prac Żukowskiego i umieszczenie ich w zbiorach renomowanej Galerii Trietiakowskiej Paweł M. Trietiakow wspierał młodego artystę nie tylko finansowo, ale także torował mu drogę do sławy, co zapewniło malarzowi zdobycie najwyższego uznania w środowisku artystycznym. W 1913 r. na międzynarodowej wystawie w Monachium obraz Żukowskiego *Jesienny wieczór* nagrodzono złotym medalem (Rychling 575).

W gronie nabywców dzieł Stanisława Żukowskiego znaleźli się przedstawiciele rosyjskich rodów arystokratycznych, a także kręgów kupieckich,

³ Rosyjskie Państwowe Archiwum Literatury i Sztuki, f. 680, op 2, jed. sch. 1164, 1.27.

przemysłowych i bankowych. Jak już wspomniano, członkiem Towarzystwa Przyjaciół Muzeum im. Rumiancewa był także książę Paweł A. Putiatin (1837-1919), wielbiciel talentu artystycznego Żukowskiego i aktywny kolekcjoner jego dzieł. Książę znany był przede wszystkim jako założyciel Bołogowskiego Muzeum w swoim majątku w Bołogoje w guberni twerskiej, gdzie jako uznany archeolog i kolekcjoner gromadził różnego rodzaju dzieła, w tym także naukowe. W 1916 r. w Petersburgu został wydany katalog „Muzeum Sztuki Rosyjskiej przy szkole”.

Posiadłość księcia Putiatina w Bołogoje i Bołogowskie Muzeum w drugiej połowie XIX i w początkach XX wieku były nie tylko ośrodkiem naukowym, kulturalnym, edukacyjnym i duchowym, ale też szczególną strefą historyczno-kulturową pogranicza ziem nowogrodzkiej i twerskiej. Dziesiątki naukowców mogły uzupełniać swoją wiedzę, a także prowadzić badania naukowe, korzystając ze zbiorów archeologicznych, antropologicznych, przyrodniczo-geologicznych i artystycznych oraz z biblioteki księcia Putiatina (Melnikov 317).

Księżu Putiatinowi udało się zgromadzić kolekcję muzealną składającą się z siedmiu podstawowych działów, z których pierwszy to zbiór malarstwa i grafiki. Na początku XX wieku zbiór liczył 1310 pozycji, w tym obrazy i rysunki, projekty architektoniczne, litografie i fotografie. W kolekcji księcia Putiatina znalazło się m.in. wiele prac i pejzaży Stanisława Żukowskiego. Niestety po rewolucji 1917 r. wiele z nich przepadło bezpowrotnie. Na obrazach Żukowskiego, które przetrwały, znajdują się podpisy świadczące o jego pobycie w majątku i parku Bołogoje, gdzie pracował w plenerze. Do dziś przetrwało kilka dzieł Żukowskiego zakupionych przez księcia Putiatina bezpośrednio od artysty. Są to prace: *Biały dom* (1906), szkic do obrazu o tej samej nazwie z 1906 r. z Astrachańskiej Galerii Obrazów, na którego odwrocie znajduje się adnotacja autora: „szkic z natury do obrazu Park, znajdującego się w zbiorach rysunków księcia P. A. Putiatina”, obecnie szkic znajduje się w kolekcji S. Ja. Feldsteina (Czeboksary, Rosja); *Narożnik chaty zimą* – na odwrocie obrazu notatka autora: „Stanisław Julianowicz Żukowski. Z kolekcji obrazów księcia P. A. Putiatina”, obecnie Czajkowska Galeria Obrazów (Czajkowsk, Rosja); *Dom z ogródkiem zimą* (1909-1910) – na odwrocie obrazu autorski napis: „S. Żukowski. Ze zbiorów obrazów księcia P. A. Putiatina”, obecnie Czajkowska Galeria Obrazów (Czajkowsk, Rosja)⁴.

⁴ Muzea i kolekcje zob. artpoisk.info, zwłaszcza Khar'kovskiy khudozhestvennyy muzey, artpoisk.info/museum/har_kovskiy_khudozhestvennyy_muzey/gallery/page/2/data, dostęp 31.01.2022.

Obecność płócien S. Żukowskiego w muzeach współczesnej Ukrainy w wielu przypadkach wiąże się ze zbiorami wybitnych ukraińskich kolekcjonerów i mecenasów sztuki przełomu XIX i XX wieku. Wśród nich przede wszystkim znakomite były zbiory gromadzone przez Pawła Iwanowicza Charitonenko (1852-1914). Jego ojciec, Iwan Pawłowicz Charitonenko (1829-1891), był założycielem dynastii producentów cukru, monopolistów we wschodniej Ukrainie⁵. Charitonenko wraz z rodziną mieszkał zimą w Moskwie, w luksusowej rezydencji na skarpie Sofiwskiej, a na Ukrainie miał swoją posiadłość w Sumach.

Moskiewska willa Charitonenki była arcydziełem secesji. Szczególny podziw budziły jej pseudogotyckie wnętrza zaprojektowane przez Fiodora O. Szechtela, czołowego przedstawiciela rosyjskiej secesji. Willa Szechtela w Moskwie była ośrodkiem, w którym gromadzili się przedstawiciele środowiska artystycznego Moskwy, Petersburga, Kijowa. Odbywały się tu przyjęcia i koncerty. Uwielbiał tu występować znakomity śpiewak operowy Fiodor I. Szaliapin, swoje utwory wykonywał kompozytor Aleksandr N. Skriabin. Pod wpływem artystycznego środowiska Charitonenko i jego żona zostali kolekcjonerami dzieł sztuki i mecenasami artystów. O Charitonence mówiono wówczas, że jest „bogaty jako Krezus, hojny jako Mecenas” (Sklyarenko). Jego gust artystyczny wyróżniał się wszechstronnością, podobnie jak sztuka tamtych czasów, niosąca w sobie zarówno odchodzące trendy pieredwizników, jak i nowe kierunki europejskie (Sklyarenko).

W majątku Natalijewka w guberni charkowskiej, swojej letniej rezydencji, Charitonenko założył warsztat artystyczny Natalijewka⁶. Atmosfera kreatywności i gościnności przyciągała do Natalijewki rozmaitych twórców, m.in. architekta Aleksieja Szczusiewa, rzeźbiarza Siergieja Konenkowa, malarzy Władymira Makowskiego, Andreja Matwiejewa, Siergieja Winogradowa. Nataliewkę odwiedził także Stanisław Żukowski, przyjaciel S. Winogradowa. Żukowski był już znanym artystą, z którego pracami, podobnie jak

⁵ P. I. Charitonenko był spadkobiercą rodzinnej firmy i tradycji dobroczynności. Wykorzystywał wszystkie najnowsze światowe zdobycze techniki i urządzeń do produkcji cukru, prowadził doświadczenia z zakresu chemii, zajmował się selekcją w rolnictwie. W wieku 38 lat został jedynym właścicielem Domu Handlowego I. G. Charitonenko i syn. Za wybitne zasługi w rozwoju przemysłu buraczanego P. I. Charitonenko w 1889 r. został uhonorowany nadaniem tytułu szlacheckiego i herbu rodowego z zawołaniem „Jestem wywyższony pracą”. Przemysławiec był żonaty ze szlachcianką Wierą Andriejewną Charitonenko (z domu Bakiejew, z guberni kurskiej), z którą miał pięcioro dzieci (przeżyły tylko dwie córki). Jego żona wspierała jego dobroczynność, mecenat i kolekcjonowanie dzieł sztuki.

⁶ Podobny warsztat artystyczny, Abramcew w Tałaszkynie, założył w 1870 r. fabrykant Sawa Morozow.

i z samym malarzem, Charitonenko spotykał się niejednokrotnie na wystawach. Na IX Wystawie ZAR zakupił bezpośrednio od Żukowskiego jedną z jego najlepszych prac – *Leśne jezioro. Złota jesień* (1912) w stylu impresjonizmu (Katalog IX). Po śmierci P. I. Charitonenki w jego majątku zostało otwarte Muzeum Natalijewka, gromadzące prywatne zbiory kolekcjonera. W latach 30. XX wieku takie muzea w dawnych prywatnych posiadłościach nie odpowiadały duchowi radzieckiej polityki kulturalnej i zostały poddane „masowej reorganizacji”. To wówczas nagminnie zniknęły przede wszystkim arcydzieła ze zbiorów znanych kolekcjonerów. Pejzaż Stanisława Żukowskiego ze zbiorów Charitonenki przetrwał te ciężkie czasy i jest obecnie perłą stałej ekspozycji w zbiorach Muzeum Sztuki w Charkowie na Ukrainie.

Osobistymi przyjaciółmi Stanisława Żukowskiego byli m.in. kolekcjonerzy sztuki bracia Siergiej Pawłowicz Riabuszinski (1872-1936) i Michaił Pawłowicz Riabuszinski (1880-1960)⁷. Michaił łączył działalność przemysłową i bankową, był członkiem zarządu Banku Ziemskiego w Charkowie, członkiem zarządu Banku Moskiewskiego (1912-1917). Od 1914 r. kierował Bankiem Moskiewskim. Od 1900 r. zainteresował się dziełami sztuki i rozpoczął ich kolekcjonowanie. W 1909 r. jego kolekcja obejmowała około stu obrazów znanych artystów zachodnioeuropejskich i rosyjskich. W jego zbiorach znajdowały się takie słynne płótna, jak Michaiła Wrubla *Demon*, Borisa M. Kustodiewa *Japońska lalka* czy Edgara Degas *Piosenkarka w kawiarni*. Wśród obrazów tej kolekcji był pejzaż Stanisława Żukowskiego zatytułowany *Grobla* (1909).

Pod koniec 1917 r. Michaił P. Riabuszinski przekazał część swoich zbiorów do tymczasowego przechowywania w Galerii Trietiakowskiej, a resztę kolekcji ukrył w skrytce swojej posiadłości na Spiridonowce. Wierząc, że władza bolszewików nie potrwa długo, Riabuszinski wraz z bratem starał się ocalić kulturowe dziedzictwo Moskwy przed pogromami i rabunkami. W styczniu 1918 r. obaj bracia wstąpili do Związku Działaczy Ochrony Sztuki, ale w tym samym roku wszedł w życie dekret Rady Komisarzy Ludowych, który nacjonalizował całe majątki wraz dziełami sztuki. Wszystkie rezydencje Riabuszinski w Moskwie i poza nią zostały „nacjonalizowane” i splądrowane. Pod koniec 1918 r. Michaił P. Riabuszinski wyemigrował z Rosji sowieckiej i ostatecznie zmarł w Londynie w 1960 r.

⁷ Otrzymali oni doskonałe wykształcenie zawodowe – ukończyli Moskiewską Akademię Praktycznych Nauk Handlowych. Razem prowadzili Towarzystwo Manufaktur P. M. Riabuszinski i synowie (1887-1917) (powiat Wysznewołocki w guberni twerskiej).

w szpitalu dla ubogich. Obraz Stanisława Żukowskiego *Grobla* z Galerii Trietiańskiej został przekazany do NARKOMPROS-u (Ludowego Komisarjatu Oświaty), a w 1945 r. przeniesiono go do Komstromskiego Obwodowego Muzeum Sztuki w Kostromie, gdzie znajduje się do dziś⁸.

Siergiej P. Riabuszinski był wybitnym przemysłowcem i organizatorem nowych form przedsiębiorczości. Wraz z innym swoim bratem, Stepanem, założył pierwszą rosyjską fabrykę samochodów AMO. Oprócz działalności zawodowej był rzeźbiarzem-amatorem. Podczas studiów w Niemczech, gdzie uczył się tkactwa i farbiarstwa w Krefeld, pobierał lekcje malarstwa i rysunku u niemieckiego artysty G. Bartza, a następnie w Paryżu uczęszczał do pracowni J.-A. Engalbera. Pracował jako malarz animalista (lata 1900-1910) oraz jako rzeźbiarz w gipsie i brązie. Znane są jego prace *Wilk* czy *Lampart*. Kompozycja z brązu *Łoś* (1909) znajduje się w Państwowej Galerii Trietiańskiej. Brał udział w wystawach TOWA, której członkiem był od 1910). Podobnie jak jego brat Michaił, zaczął zbierać obrazy malarstwa rosyjskiego z początku XX wieku. Został członkiem założycielem Moskiewskiego Towarzystwa Artystycznego (1913-1917). Stanisław Żukowski i Siergiej Riabuszinski utrzymywali przyjazne stosunki, często spotykali się w majątku Riabuszinskih Lubienkino i jako uczestnicy wystaw TOWA (Miracle Kake).

Na XXXII Objazdowej Wystawie Malarstwa TOWA entuzjazm wywołał obraz Stanisława Żukowskiego *Bezsenna noc. Świta* (1903). Artysta uważał ten obraz za jedną z najlepszych swoich prac. Na prośbę Siergieja P. Riabuszinskiego sprzedał mu ten obraz w 1904 r., a nabywca umieścił płótno w swojej rezydencji. W 1917 r. dwór został splądrowany, a obraz Żukowskiego znalazł się w klubie robotniczym w dawnej fabryce Riabuszinskih w Wysznem Wołoczkie. W 1937 r., dzięki staraniom pracowników Kalinińskiej Galerii Obrazów (teraz Twerskaja Galeria Obrazów, Twer, Rosja), płótno zostało przekazane do zbiorów muzeum. Obecnie obraz ten znajduje się na stałej ekspozycji galerii tego muzeum. Z całej kolekcji Siergieja P. Riabuszinskiego cudem ocalał też pejzaż *Jesienny wieczór* autorstwa Żukowskiego (1905) (*Malarstwo XIX i początku XX wieku*, poz. kat. 405).

W 1918 r. anarchiści zaatakowali i ograbili posiadłość Siergieja P. Riabuszinskiego na Siwcewom Wrażke w Moskwie. Po ukazaniu się wspomnianego dekretu Komisarzy Ludowych dotyczącego upaństwowienia dzieł sztuki do Galerii Trietiańskiej trafiła część z obrazów zrabowanych

⁸ Projekt połączenia w przestrzeni internetowej stowarzyszenia artystów, kolekcjonerów i marszandów zob. archive.ru/stanislawzhukovsky/works/8477~Plotina, dostęp 31.01.2022.

z posiadłości Siergieja P. Riabuszinskiego, w tym pejzaż Żukowskiego *Jesienny wieczór*. Oczywiście pracownicy galerii przyjęli na przechowanie wszystkie przyniesione obrazy. Pejzaż Żukowskiego został jednak przekazany w 1961 r. do Tambowskiej Galerii Sztuki w Tambowie, gdzie obecnie się znajduje. Siergiej P. Riabuszinski w 1918 r. wyemigrował do Francji, zamieszkał w Paryżu, gdzie też zmarł w 1936 r. (*Ekonomicheskaya* 597).

W Muzeum Sztuki w Samarze znajdują się obecnie trzy obrazy Stanisława Żukowskiego, pochodzące z kolekcji samarskiego kupca pierwszej gildii Pawieła Iwanowicza Szichobałowa (1870-1929), filantropa i kolekcjonera⁹. Pod wrażeniem darowizny Galerii Sztuki P. M. Trietiakowa dla miasta Moskwy, a także otwartego działu artystycznego w Muzeum Publicznym w Samarze (1897) Szichobałow wraz z żoną zaczęli gromadzić własną kolekcję obrazów. Małżonkowie mieli bliskie przyjazne stosunki z Ilią Riepinem, Wasilijm Surikowem oraz braćmi Władimirem i Konstantinem Makowskimi. Udało się im zgromadzić unikatową kolekcję obrazów sztuki rosyjskiej drugiej połowy XIX i początku XX wieku. Ponadto ich kolekcja zawierała także zakupione podczas podróży dzieła sztuki zachodnioeuropejskiej i orientalnej.

Szichobałowów szczególnie zainteresowały prace młodych artystów – w ich zbiorach pojawiły się obrazy Siergieja Winogradowa, Nikołaja P. Bogdanowa-Bielskiego i Stanisława Żukowskiego, przy czym – jak to często bywało – w przypadku tego ostatniego łączyły go ciepłe i przyjazne stosunki z Szichobałowami. Żukowski sprzedawał Szichobałowom swoje obrazy bezpośrednio z wystaw. W ten sposób trafiły do nich obrazy Żukowskiego: *Smutne myśli* (1908) – powtórzenie obrazu z 1907 r. z kolekcji G. Burszteina; obecnie płótno znajduje się na wystawie stałej Muzeum Sztuki w Samarze, gdzie trafiło w 1918 r. z zarekwirowanej kolekcji P. Szichobałowa; *Pochmurny dzień* (1900) – płótno zakupione bezpośrednio od autora podczas XXXVI Wystawy Objazdowej TOWA w 1908 r. w Moskwie, obecnie znajduje się w zbiorach muzealnych Muzeum Sztuki w Samarze; *Wcze-*

---

⁹ Paweł Szichobałow należał do dużej rodziny kupców z Samary. Przedstawiciele rodziny Szichobałowów byli inteligentni, utalentowani, wykazywali wszechstronne zainteresowanie nie tylko nowoczesnymi metodami zarządzania, ale także działalnością charytatywną, budowali świątynie, przytułki, schroniska, szpitale. Paweł Szichobałow i jego żona Wiera Szichobałowa byli podobnie myślącymi ludźmi – łączyły ich wspólne zainteresowania kulturą, literaturą i sztuką. Od 1895 do 1912 r. para odbyła dwanaście podróży do krajów Europy, Azji i Afryki. Podczas swoich podróży studiowali architekturę, ekonomię i rolnictwo owych krajów, zwiedzali muzea. Russkoye iskusstvo II-oy poloviny XIX i nachala XX veka [Русское искусство II-ой половины XIX и начала XX века], artmus.ru/collection/work-382htm, dostęp 31.01.2022.

sną wiosną (1910) – płótno również zakupione bezpośrednio od autora, obecnie znajduje się w zbiorach Muzeum Sztuki w Samarze¹⁰.

W 1918 r. dom Szichobałowów w Samarze przy ulicy Zawodskiej 55 (tzw. Dom z Atlantami) został upaństwowiony, część zbiorów zaginęła, pozostała część trafiła do Muzeum Sztuki w Samarze, w tym omówione powyżej prace Żukowskiego. Dom z Atlantami, unikatowy zabytek prowincjonalnego rosyjskiego „modernizmu”, został poddany restauracji dopiero w 1990 r. i po renowacji jest częścią Muzeum Sztuki w Samarze¹¹.

Ciepłe przyjacielskie stosunki łączyły Stanisława Żukowskiego z jednym z najszlachetniejszych moskiewskich małżeństw zajmującym się mecenatem i kolekcjonerstwem – Władimirem Osipowiczem (1867-1936) i Henriettą Leopoldowną (1885-1970) Hirschmanami. Odegrali oni znaczącą rolę w sztuce rosyjskiej. Konsantin S. Stanisławski napisał o Hirschmanach: „Wasza rola w sztuce rosyjskiej jest znacząca. Aby sztuka kwitła, potrzebni są nie tylko artyści, ale także mecenas. Ty i twój mąż podjęliście się tej trudnej roli i pełniliście ją przez wiele lat z talentem i umiejętnościami. Dziękuję Wam obojgu. Historia powie o Państwu to, czego współcześni nie potrafili powiedzieć” (za: Polunina i Frolov 328).

Hirschman był kupcem pierwszej gildii, fabrykantem, największym właścicielem domów w Moskwie. Wraz z żoną założył w Moskwie Towarzystwo Swobodnej Estetyki. Kolekcję Władimira O. Hirschmana uzupełniły obrazy z kolekcji rodziców Henrietty Leopoldowny. Były to obrazy Aleksandra Benois, Iwana K. Aiwazowskiego i Aleksandra Rizzoniego. Hirschmanowa wraz z mężem aktywnie pomagała Siergijowi Diagilewowi w 1906 r. przy organizacji wystaw sztuki rosyjskiej w paryskich salonach. W tym samym roku Hirschmanowie zostali wybrani honorowymi członkami Salon d'Automne w Paryżu. Ten szczęśliwy okres wspólnego moskiewskiego życia tak wspominała Henrietta Leopoldowna: „Stopniowo zaczęłam brać aktywny udział w wyborze i zakupie obrazów, zaczęłam chodzić na wystawy, głównie na wernisaże” (Polunina i Frolov 328-329). Kolekcja Hirschmanów zawierała wiele obrazów innych rosyjskich artystów z początku XX wieku. Były wśród nich dzieła Michaiła Wrubela *Siedzący demon*, Wiktora Borysowa-Musatowa *Gobelin*, Aleksandra Benois *Spacer króla*, Walerego Sierowa *Portret włoskiego piosenkarza Francesco Tamagno* oraz zbiór pejzaży Stanisława Żukowskiego, a wśród nich *Wiosenna woda* (1898) – szkic do obrazu o tej samej nazwie z 1896 r. z Muzeum Aleksandra III (obecnie

¹⁰ Samara Art Museum, artmus.ru/collection/work-382.htm, dostęp 31.01.2022.

¹¹ Ibidem.

Państwowe Muzeum Rosyjskie w Petersburgu); obraz z Państwowej Galerii Trietiakowskiej został przeniesiony do Nowotorzkiego Muzeum Krajoznawczego, z którego zniknął w 1932 r. i do dziś nie znamy jego dalszych losów; *Jasna noc. Księżycowa noc zimą* (1900) – praca została podarowana przez W. Hirszmanna Muzeum Rumiancewa, a obecnie znajduje się w Obwodowym Muzeum Sztuki w Kirowie (Rosja); *Dacza. Taras* (1918-1919) – w 1918 r. obraz znalazł się w zbiorach Państwowej Galerii Trietiakowskiej z kolekcji W. Hirszmanna (*Malarstwo XIX i początku XX wieku*, poz. kat. 416).

Kolekcja Hirschmanów obejmowała prawdopodobnie większą liczbę obrazów Żukowskiego, ale obecnie trudno to dokładnie ustalić, gdyż podczas tzw. nacjonalizacji zbiorów część z nich nie dotarła do państwowych muzeów i galerii. W 1918 r. Hirschmanowie wyemigrowali najpierw do Anglii i osiedli w Londynie, a następnie przenieśli się do Paryża. Prowadzili tam antykwariat i galerię, w której organizowano wystawy sztuki rosyjskiej autorstwa imigrantów z Rosji sowieckiej. W jednej z nich 10 lipca 1929 r. brał udział również stary przyjaciel małżonków Hirschmanów – Stanisław Żukowski, zaprezentował m.in. kilka swoich prac. Władimir Hirszman zmarł w 1936 r. Po śmierci męża jego żona Henrietta kierowała Rosyjską Szkołą Malarstwa w Paryżu im. Wielkiej Księżnej Iriny Pawłowny. Następnie przeniosła się do USA, gdzie zmarła w Nowym Jorku w 1970 r.

W okresie pobytu malarza Stanisława Żukowskiego w Rosji (1892-1923) jego twórczość mogła rozwijać się dzięki pomocy wielu mecenasów i kolekcjonerów sztuki. Od 1896 r. uczestniczył w wystawach w Rosji. W 1907 r. otrzymał tytuł akademika. Okres jego rosyjskiej twórczości skończył się wraz z jego wyjazdem do Polski w 1923 r. Żukowski zamieszkał w Warszawie, zmarł w 1944 r. w obozie w Pruszkowie, gdzie trafił po Powstaniu Warszawskim¹².

W XX wieku, jeszcze za czasów Imperium Rosyjskiego, obrazy Żukowskiego pojawiły się w rosyjskich galeriach prywatnych i państwowych. Obecnie obrazy malarza można spotkać na aukcjach dzieł sztuki, lecz jego twórczość nie cieszy się zbyt dużym zainteresowaniem polskich muzeów. Może warto na nowo odkryć twórczość Stanisława Żukowskiego dla szerokiego kręgu miłośników sztuki i wydać właściwą oceną talentu tego niegdyś cenionego polskiego artysty.

¹² „Dulag 121 Pruszków”, pl.wikipedia.org/wiki/Dulag-121-Pruszków.

BIBLIOGRAFIA

- Ekonomicheskaya istoriya Rossii s drevneyshikh vremen do 1917 g.*, red. sovet: V. V. Alekseyev i dr., Chast' 2: XX — nachalo XXI veka, UMO VO, 2009 [*Экономическая история России с древнейших времен до 1917 г.*, ред. совет: В. В. Алексеев и др., Часть 2: XX — начало XXI века, УМО ВО, 2009].
- G. K-k. „Przegląd artystyczny wystawy wędrującej”. *Przegląd Malarski*, nr 18 (30 kwietnia), 1900, s. 302.
- Gorelov, Mikhail Ivanovich. *Stanislav Yulianovich Zhukovskiy. Zhizn' i tvorchestvo 1875-1944 gg.* Iskustvo, 1982 [Горелов, Михаил Иванович. *Станислав Юлианович Жуковский. Жизнь и творчество 1875-1944 гг.* Искусство, 1982].
- Katalog II Wystawy ZAR, nr kat. 142, Moskwa, Petersburg 1904-1905.
- Katalog IX Wystawy ZAR, nr kat. 146, Moskwa 1911-1912.
- Katalog X Wystawy malarstwa ZAR, nr kat. 142, Moskwa 1911.
- Katalog X Wystawy ZAR, nr kat. 129, Moskwa, Petersburg 1911-1912.
- Katalog XX Wystawy Obrazów Studentów MszMRiA, Moskwa 1897.
- Katalog XXVI Wędrującej Wystawy Malarstwa SWWA, nr kat. 147, Charków 1898.
- Katalog XXXIV Wędrująca Wystawa Malarstwa SWWA, nr kat. 84, Moskwa, Petersburg 1905.
- Katalog XXXX Wędrująca Wystawa Malarstwa SWWA, nr kat. 62, Moskwa 1911-1912.
- Katalog XXXXII Wędrująca Wystawa Malarstwa SWWA, nr kat. 64, Moskwa 1914.
- Kondakov S. „XXXXIII peredvizhnaya vystavka”. *Stolitsa i usad'ba*, t. 3, № 30, 1913 [Кондаков, С. „XXXXIII передвижная выставка”. *Столица и усадьба*, t. 3, № 30, 1913].
- Malarstwo pierwszej polowy XX wieku*, Państwowe Muzeum Rosyjskie, katalog zbiorów, red. W. Leniaszyn, t. 9, Palace Editions, 2000.
- Malarstwo XIX i początku XX wieku*, Państwowa Galeria Tretiakowska, katalog zbiorów, red. J. Bruk i L. Iowlewa, t. 5, Skanrus, 2005.
- Minakov, Stanislav. „Samyy russkiy muzey. K 125-letiyu uchrezhdeniya gosudarstvennogo Russkogo muzeya v Sankt-Peterburge” [Минаков, Станислав. „Самый русский музей. К 125-летию учреждения государственного Русского музея в Санкт-Петербурге”, www.stoletie.ru/kultura/samyj_russkij_muzej_196.htm. Dostęp 20.04.2020.
- Państwowa Tretiakowska Galeria, Dział Rękopisów, 1/1455
- Polunina, Nadezhda Mikhaylovna, i Aleksandr I. Frolov. „Kollektsionery staroy Moskvy: illyustrirovannyi biograficheskiy slovar'”. *Nezavisimaya gazeta*, 1997 [Полунина, Надежда Михайловна, и Александр И. Фролов. „Коллекционеры старой Москвы: иллюстрированный биографический словарь”. *Независимая газета*, 1997.
- Rosyjskie Państwowe Archiwum Literatury i Sztuki, f. 680, op 2, jed. sch. 1164, l. 27.
- [Rychling, Feliks]. „Stanisław Żukowski (Sylwetka artysty)”. *Tygodnik Ilustrowany*, t. 64, nr 36, 1923, s. 573.
- Statut *O zadaniach nowo powstałego Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Rumiacewa*, Moskwa, 1912.
- „Stolitsa i usad'ba [Ot redaktsii]”. *Stolitsa i usad'ba*, t. 1, № 1, 1913 [„Столица и усадьба [От редакции]”. *Столица и усадьба*, t. 1, № 1, 1913.

STRONY INTERNETOWE YANDEX

- Chaykovskaya khudozhestvennaya galereya [Чайковская художественная галерея], artpoisk.info/museum/chaykovskaya_khudozhestvennaya_galereya/. Dostęp 31.01.2022.
- „Dulag 121 Pruszków”. pl.wikipedia.org/wiki/Dulag-121-Pruszków. Dostęp 31.01.2022.
- Khar'kovskiy khudozhestvennyy muzey [Харьковский художественный музей]. *Art poisk* [Арт поиск], artpoisk.info/museum/har_kovskiy_khudozhestvennyy_muzey/gallery/page/2/. Dostęp 31.01.2022.
- Miracle kake. www.miraclekake.blogpost.com/2015/01/blog-post_18.html. Dostęp 31.01.2022.
- „Na vsyak tovar — svoiy kupets: muzeynyye kollektsii rossiyskikh predprinimateley” [На всяк товар — свой купец: музейные коллекции российских предпринимателей]. *Kul'tura.rf* [Культура.рф], www.culture.ru/materials/164620/. Dostęp 31.01.2022.
- Plotina. Stanislav Yulianovich Zhukovskiy [Плотина. Станислав Юлианович Жуковский]. artchive.ru/stanislavzhukovsky/works/8477~Plotina. Dostęp 31.01.2022.
- Samara Art Museum. artmus.ru/collection/work-382.htm. Dostęp 31.01.2022.
- Sklyarenko, Valentina Markovna. „Bogatyy – kak Krez, shchedryy – kak Metsenat”. Viki Chteniye. [Склярченко, Валентина Марковна. „Богатый – как Крез, щедрый – как Мещенат”. ВикиЧтение]. biography.wikireading.ru/262610. Dostęp 31.01.2022.
- Stoletiye*. Informatsionno-analiticheskoye izdaniye fonda istoricheskoy perspektivy internet-gazeta izdayotsya s 21 sentyabrya 2004 goda [Столетие. Информационно-аналитическое издание фонда исторической перспективы интернет-газета издаётся с 21 сентября 2004 года]. stoletie.ru/kultura/samyj_russkij_muzej_196htm. Dostęp 31.01.2022.

OBRZY STANISŁAWA ŻUKOWSKIEGO (1873-1944)
W PAŃSTWOWYCH I PRYWATNYCH KOLEKCJACH
DZIEŁ SZTUKI IMPERIUM ROSYJSKIEGO

Streszczenie

W okresie pobytu polskiego malarza Stanisława Żukowskiego (1873-1944) w Rosji (1892-1923) jego twórczość mogła rozwijać się dzięki pomocy wielu mecenasów i kolekcjonerów sztuki. Druga połowa XIX i początek XX wieku zostały określone jako „złoty wiek mecenatu rosyjskiego”, czas powstania muzeów i galerii o znaczeniu europejskim. W XX wieku, jeszcze za czasów Imperium Rosyjskiego, obrazy Stanisława Żukowskiego pojawiły się w rosyjskich prywatnych i państwowych galeriach. W gronie jego mecenasów i kolekcjonerów znaleźli się przedstawiciele rodów arystokratycznych Imperium Rosyjskiego, a także przedstawiciele kręgów kupieckich, przemysłowych i bankowych ówczesnego społeczeństwa rosyjskiego.

Słowa kluczowe: Stanisław Żukowski; Galeria Tretiakowska; Muzeum Aleksandra III Muzeum Rumiancewa; Muzeum Sztuk Pięknych im. A. S. Puszkina; Muzeum Sztuki Teatralnej; Bologowski Kompleks Muzealny.

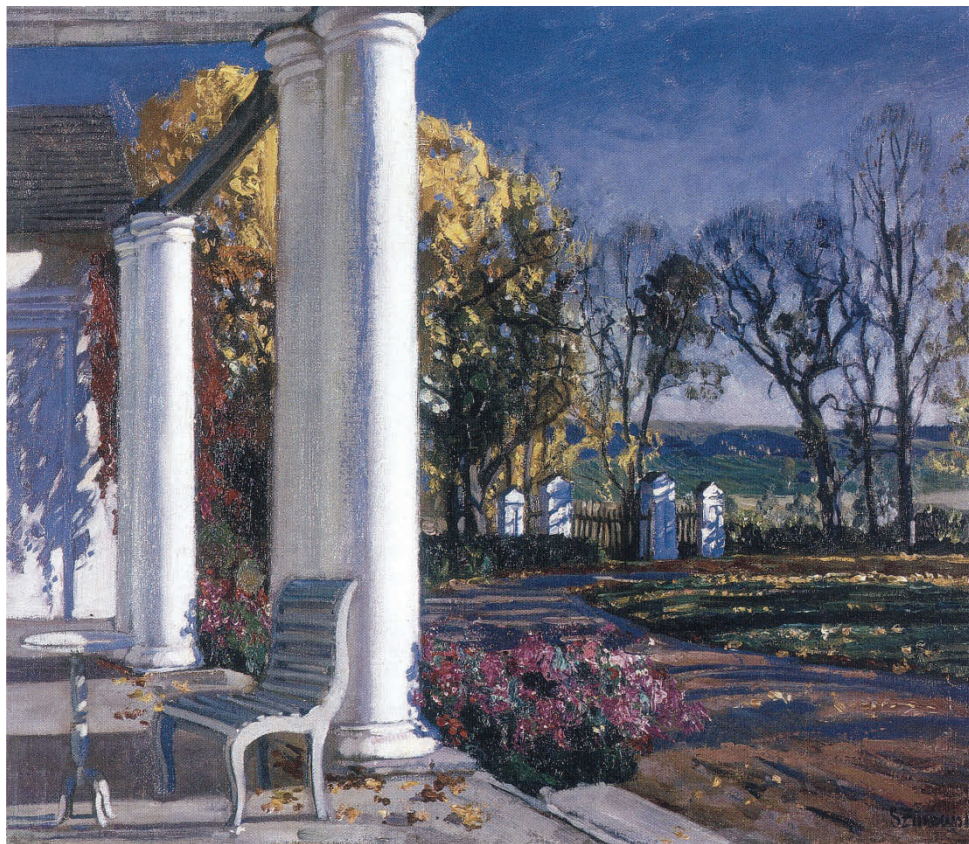

PAINTINGS BY STANISŁAW ŻUKOWSKI (1873-1944)
IN THE STATE AND PRIVATE ART COLLECTIONS
OF THE RUSSIAN EMPIRE

S u m m a r y

During the stay of the Polish painter Stanisław Żukowski (1873-1944) in Russia (1892-1923), his work was able to develop thanks to the help of many patrons and art collectors. The second half of the 19th century and early 20th were defined as the “golden age of Russian patronage,” a time when museums and galleries of European importance were established. In the 20th century, but still during the time of the Russian Empire, Stanisław Żukowski’s paintings appeared in Russian private and state galleries. Its patrons and collectors included representatives of the aristocratic families of the Russian Empire, as well as representatives of the merchant, industrial and banking circles of Russian society at that time.

Keywords: Stanisław Żukowski; Tretyakov Gallery; Russian Museum of His Imperial Majesty Alexander III; Rumyantsev Museum; Pushkin State Museum of Fine Arts; Theatre Art Museum; Bologovski Museum Complex.

1. Stanisław Żukowski, *Jesień*, niedatowany, olej, płótno na kartonie, 66x84 cm,
Berdianskie Muzeum Sztuki im. I. Brodskiego,
nr. inw. Ż-88, Berdiansk, Ukraina

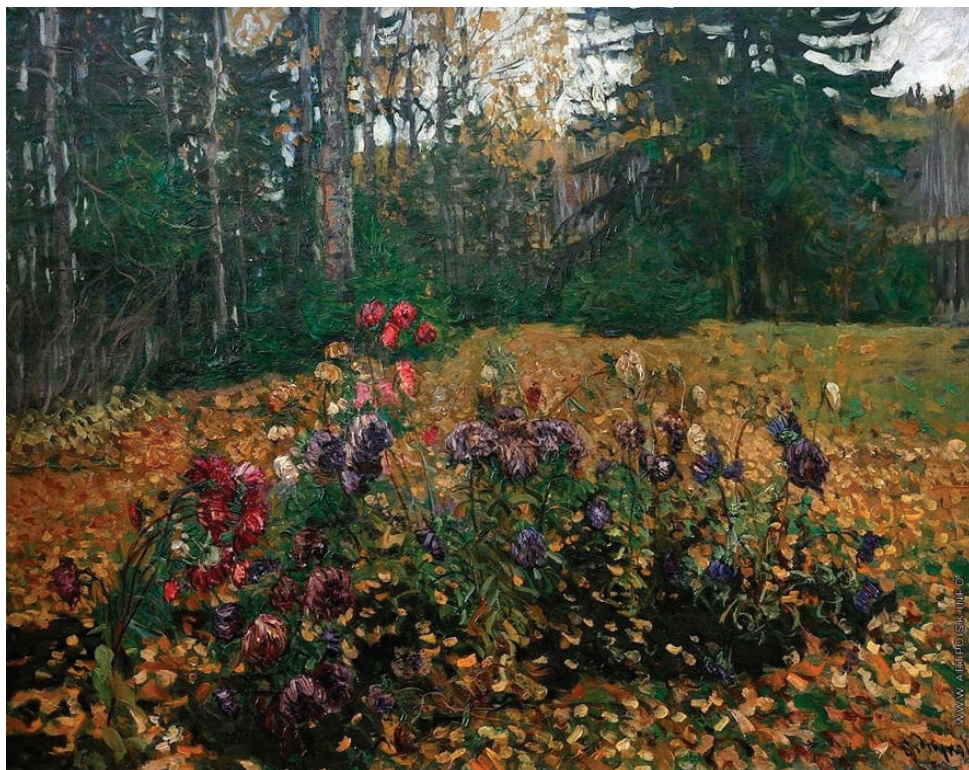

2. Stanisław Żukowski, *Rzeka*, 1904, olej, płótno, 62x80 cm,
syng. l. d.: S. Żukowskij 1904 (cyrylica),
Odesskie Muzeum Sztuki, nr inw. 500-Ż, Odessa, Ukraina

3. Stanisław Żukowski, *Święto wiosny*, 1912, olej, płótno, 97,5x132 cm,
syng. p. d.: Akademiak S. Żukowskij (cyrylica),
Muzeum Narodowe „Kijowska Galeria Obrazów”, nr inw. Ż-127, Kijów, Ukraina

4. Stanisław Żukowski, *Astry wędna*, 1910, olej, płótno, 80x104 cm,
syng. p. d.: S. Żukowski (cyrylica), Mikołajewskie Muzeum Sztuki im. W. Wereszczagina,
nr. inw Ż-872, Mikołajów, Ukraina

5. Stanisław Żukowski, *Jesienny poranek*, po 1920, olej, płótno, 71x61 cm,
syng. p. d.: S. Żukowski, Dniepropetrowskie Muzeum Sztuki,
nr inw. Ż107, Dniepr, Ukraina

6. Stanisław Żukowski, *Jeziorko w lesie. Złota jesień*, 1912, olej, płótno, 116,5x142,5 cm,
syng. p. d.: S. Żukowskij (cyrylica), Charkowskie Muzeum Sztuki,
nr. inw. Ż-RU 330, Charkow, Ukraina